

DOĞUM ÖNCESİ BAKIM MEMNUNİYETİ VE HASTA BEKLENTİLERİ ÖLÇEĞİNİN TÜRKİYE'DEKİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

*RELIABILITY AND VALIDITY STUDY OF THE PATIENT EXPECTATIONS AND SATISFACTION
WITH PRENATAL CARE INSTRUMENT IN TURKEY*

Ar.Gör. Ayşe AYDINLI*

Doç.Dr. Emel TAŞÇI DURAN**

*Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı

**Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

ÖZET

Amaç: Çalışmanın amacı, gebe kadınların doğum öncesi bakıma ilişkin beklenti ve memnuniyetleri üzerine Omar ve arkadaşları tarafından geliştirilen "Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanarak, Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliğinin yapılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Bu metodolojik araştırma, Ekim 2013 - Şubat 2014 tarihleri arasında Sağlık Bakanlığı Isparta Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi kadın-doğum polikliniklerine muayene olmak için başvuran 167 gebe ile yapılmıştır.

Veriler yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini istatistiksel olarak tespit etmek için doğrulayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Kapsam geçerliği için konu ile ilgili 6 uzmanın görüşüne başvurulmuştur ve uzmanların değerlendirmeleri sonucunda ölçekten çıkarılan madde olmamıştır.

Bulgular ve Sonuç: Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach α güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach α değeri beklenti maddeleri için 0.85; memnuniyet maddeleri için 0.95'tür. Yapılan madde-toplam korelasyon analizi sonucuna göre beklenti ve memnuniyet maddeleriyle tüm beklenti puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin Türkçe versiyonunun gebe kadınların doğum öncesi bakıma ilişkin memnuniyet ve beklentileri ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenilirlik, Geçerlilik, Doğum Öncesi Bakım, Beklenti, Memnuniyet.

ABSTRACT

Objective: The aim of the study is to make the validity and reliability of the Turkish version by adapting the " Patient Expectations And Satisfaction With Prenatal Care Instrument (PESPC)." developed by Omar and colleagues to the expectations and satisfaction of pregnant women regarding antenatal care.

Methods: This metodological study was carried out with 167 pregnant women who applied to Ministry of Health Isparta Obstetrics and Pediatrics Hospital and Süleyman Demirel University Research and Practice Hospital for obstetrics and gynecology clinics between October 2013 and February 2014.

The data were collected by face-to-face interview technique. A confirmatory factor analysis technique was used to statistically validate the structure of the scale. For the scope of validity, six experts have been consulted on the subject, and as a result of the evaluations of the experts there has been no item removed from the scale.

Results and Conclusion: To test the reliability of the scale, the Cronbach a reliability coefficient was calculated. 0.85 for Cronbach a value expectation; 0.95 for satisfaction items. There is a statistically significant relationship between expectation and satisfaction items and all expectation scores according to the result of item-total correlation analysis. The Turkish version of the Prenatal Care Satisfaction and Patient Expectations Scale was found to be a valid and reliable tool for measuring the satisfaction and expectation of antenatal care for pregnant women.

Keywords: Reliability, Validity, Prenatal Care, Expectations, Satisfaction.

GİRİŞ

Doğum öncesi bakım, anne ve fetüsün tüm gebelik boyunca düzenli aralıklarla, gerekli muayene ve önerilerde bulunularak, eğitilmiş bir sağlık çalışanı tarafından izlenmesidir (Özvarış ve Akın, Erişim: 2017). Ana çocuk sağlığı hizmetleri içinde önemli bir yeri olan doğum öncesi bakım hizmeti, annede ortaya çıkan fiziksel sorunların yanı sıra psikolojik bakımı da kapsayan, temelde koruyucu bir sağlık hizmetidir (Beydağ ve Mete 2008, Güleç ve Sevil 2013). Kadınların güvenle gebe kalmaları, doğum yapmaları ve sağlıklı bebeklere sahip olabilmeleri için gebelikleri boyunca eğitilmiş sağlık profesyonellerince bakım verilmesi önemlidir (Armour 2004).

Doğurgan çağıdaki kadınlarda gebeliğin sağlıklı sonuçlanması ulusal bir önceliktir. Doğum öncesi hizmetten memnuniyet gebe kadının doğum öncesi hizmeti araması ve devam ettirmesi için motive edici bir faktör olmasına rağmen doğum öncesi hizmetten memnun olmamak çoğunlukla bu hizmetlerden daha az faydalanılmasına yol açmaktadır. Muayene zamanını programlama zorlukları ve uzun bekleyişler, uygun olmayan klinik ortam, bilgi eksikliği ve hizmetin devamının olmaması gibi faktörler doğum öncesi hizmetten memnuniyetsizliğe yol açmaktadır (Omar ve ark 2001).

Kaliteli hasta bakımının en önemli göstergelerinden birisi olan hasta memnuniyeti çeşitli faktörlerden etkilenen çok boyutlu bir kavramdır (Bozkurt 2013). Sağlık hizmeti ile ilgili hasta memnuniyeti 1970'lerden beri kapsamlı bir şekilde incelenmesine rağmen memnuniyet kavramını tanımlayan boyutlar üzerinde fikir birliğine

varılamamıştır. Ancak, hasta memnuniyeti genel olarak, sağlık hizmetine dair hastanın algı ve tutumlarını içeren, beklentilerinden etkilenen çok boyutlu bir yapı olarak kabul edilmektedir. Aşırı derecede yüksek doğum öncesi hizmet beklentisi olan hastalar, beklentileri karşılanmadığında memnuniyet düzeyleri düşerken, doğum öncesi hizmet beklentisi düşük hastalar orta kalitede olan bir hizmetten oldukça memnun kalabilmektedirler. Doğum öncesi hizmetten memnuniyetin düşük olması durumunda, hizmet alanların sağlık hizmetinden uzaklaşması, yetersiz sağlık hizmeti alma, anne ve bebek sağlığının olumsuz etkilenmesi gibi sonuçları olabilmektedir (Omar ve ark. 2001).

Memnuniyet gebenin sağlık hizmetlerine katılımının sürekliliğini etkileyeceği için gebe memnuniyetini artırmak gebenin doğum öncesi hizmetten yararlanmasını önemli derecede artıracaktır. Bu hizmetler için gittikçe artan oranda rekabetçi bir ortam oluştuğu için gebelerin doğum öncesi hizmeti nasıl gördükleri ve sağlık hizmetlerinden memnuniyet durumlarını ölçme yöntemleri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Güler ve Azak 1995). Kadınların doğum öncesi bakım deneyimlerinin ve memnuniyetinin değerlendirilmesi önemli bir araştırma konusu olarak güncelliğini sürdürmektedir. Ancak, memnuniyet objektif olarak değerlendirilmesi güç ve çok boyutlu bir kavramdır. Bu nedenle kadınların doğumdaki memnuniyetini geniş bir bakış açısıyla değerlendiren, Türk kültürüne ve günümüz uygulamalarına uygun, geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesine ve kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Güngör 2009).

Günümüzde bakım verilen birey, aile ve toplumun sağlıkla ilgili tutum ve davranışlarını değerlendirmek için geliştirilen ya da uyarlanan ölçekler ülkemizde hemşirelik araştırmalarında da kullanılmaktadır. Bu ölçekler çoğunlukla farklı kültürlerde geliştirilmiş ve ülkemize uyarlanmış ölçeklerdir. Fakat ölçek uyarlamasının ortaya çıkarabileceği bazı problemlerden dolayı çalışmalarda kullanılacak olan ölçüm araçlarının toplumların kültürel ve sosyal yapılarına uygun olarak uyarlanması gerekmektedir. Hemşirelik bakımının bir parçası olarak kullanılacak olan bir ölçeğin, doğru sonuçları elde edebilmesi için geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesi önemlidir (Körükçü 2009, Deniz 2007).

AMAÇ

Bu çalışmada amaç gebelerin doğum öncesi bakım hizmetinden memnuniyet ve beklentilerini ölçmek amacıyla oluşturulmuş bir araç olan Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeğinin Türkiye'deki geçerlilik güvenilirliğini belirlemek ve Türk toplumuna uyarlamaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma metodolojik olarak planlanmış ve Ekim 2013 – Şubat 2014 tarihleri arasında Sağlık Bakanlığı Isparta Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi ile Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastaneleri'nin Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı polikliniklerine muayene amacıyla başvuran gebelere uygulanmıştır. Veriler yüz-yüze görüşme tekniği uygulanarak toplanmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; en az 18 yaşında olma, en az ilkokul mezunu olma, araştırmaya katılmaya gönüllü olma, Türkçe bilme ve gebelik haftası 22. haftadan daha büyük olma olarak belirlenmiştir. Metodolojik çalışmalarda ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirliğinin test edilmesinde örneklemin büyüklüğünün belirlenmesi için ölçek madde sayısının en az 3 katı ya da en fazla 10 katı kadar olması gerekmektedir (Peacher ve MacCallum 2002, Tavşancıl 2002). Ayrıca literatürde en az beş katı olması gerektiğini belirtenler olması nedeniyle toplam madde sayısının beş katı olan 205 gebe çalışmaya alınmıştır. Fakat cevapsız soruların bulunduğu veri setleri analize dahil edilmediği için 167 adet veri seti çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırma için gerekli verileri toplamak amacı ile aşağıdaki veri toplama gereçleri kullanılmıştır;

- **Gebeler için tanıtıcı bilgi formu:** Gebeler için tanıtıcı bilgi formu; gebelerin tanıtıcı özelliklerinin sorgulandığı bu form dört bölümden oluşmaktadır. Bu kısımda gebenin sosyo-demografik özellikleri, gebelik öncesi obstetrik özellikleri, şimdiki gebeliği ile ilgili özellikleri ve muayene ile ilgili bilgilerini içeren 23 soru yer almaktadır.

- **Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği:** 2001 yılında, Doç. Dr. Mildred A. Omar ve arkadaşları tarafından gebe kadınların doğum öncesi bakıma ilişkin memnuniyet ve beklentilerini değerlendirmek üzerine geliştirilen bir araçtır. Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği, 41 maddelik likert tipi (0-5) bir ölçektir. Ölçek; Gebe kadınların doğum öncesi bakıma ilişkin beklenti durumunu ve memnuniyetlerini ölçen iki faktörden oluşmaktadır. Beklenti; 12 madde minimum 12 puan ve maksimum 60 puan aralığında memnuniyet ise minimum 29 puan ve maksimum 145 puan arasında değer almaktadır. Ölçekte ters kodlanan soru bulunmamaktadır. Memnuniyet ve beklenti düzeyleri ile puanlardaki artış arasında pozitif bir ilişki vardır.

Verilerin değerlendirilmesi için Statistical Package For Social Science (SPSS) 15.0 yazılım programı ve Lisrel programı kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan gebe bireylerin sosyo-demografik bilgileri ve annenin obstetrik öyküsüne yönelik verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzdelik hesapları kullanılmıştır. Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testi yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini istatistiksel olarak tespit etmek için doğrulayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Kapsam geçerliliğini değerlendirmek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla iç tutarlılık Cronbach α güvenilirlik katsayısı ve madde-toplam puan analizi için korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

İlk olarak "Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği"nin Türkçeye çevrilip Türkiye'de kullanılabilmesi için Associate Professor. Mildred A. Omar'dan yazılı izin alınmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulundan yazılı izin alınmıştır (Etik Kurul Onay Tarihi: 03.10.2012,

Sayı:30.2.SDÜ.0.20.05.00-050-3266). Araştırmanın uygulanabilmesi için Sağlık Bakanlığı Isparta Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nden yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılma kriterlerini karşılayan gebelere araştırma hakkında bilgi verilmiş ve bu bilgilendirmelerden sonra araştırma gönüllü olarak katılan gebeler araştırmaya dâhil edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Geçerlilik Çalışması

Araştırmada Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanmasının geçerlilik çalışması; içerik/kapsam geçerliliği ve yapı geçerliliği aşamaları kullanılarak yapılmıştır.

Kapsam Geçerliliği

Bir ölçeğin başka bir dile çevrilmesi, o ölçeğin doğasını değiştirir. Bu değişim, kavramlaştırma ve ifade farklılıklardan ileri gelir. Farkların en aza indirilebilmesi için ölçek maddelerinin titizlikle incelenmesi, çevrilen dilde anlamlı olması için gereken dönüştürmelerin yapılması ve çevrilen dili kullanan bireylerin normlarına göre standardize edilmesi, uyarlama işleminin temelini oluşturur (Öner 1997).

Dil uyarlamasındaki en önemli nokta çevirmenlerin seçimi ve çeviri tekniğidir. Çevirmenlerin seçiminde; yalnızca iki dili de iyi bilen kişilerin seçilmesi yetersiz kalır. Çevirmen her iki dilin kültürünü yakından tanıyıp iki dili de ana dili gibi bilmelidir ayrıca sağlık alanında çalışmalar yürütmüş olmalı ve araştırma konusunda bilgi sahibi olmalıdır (Aksayan ve Gözüm 2002). Bu nedenle araştırmada ölçeğin İngilizceden Türkçeye çevirisi ana dili Türkçe olan İngilizceye hâkim sağlık alanında da çalışmalar yürütmüş araştırmacılar, dil bilen uzmanlar, yeminli mütercim tercüman ve İngiliz kültürünü ve dilini iyi bilen İngilizce öğretmeni tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen 10 farklı çeviri, araştırmacı ve ilgili alanda uzman öğretim üyesi tarafından incelenerek her madde için uygun olan çeviri benimsenip Türkçe çeviri formatı oluşturulmuştur. Türkçeden İngilizceye geri çevirisi ise yine iki dili çok iyi bilen ve ölçeği daha önce görmemiş olan uzmanlar tarafından yapılmıştır. İngilizceye tekrar geri çevirisi yapılan ölçeğin ilk hali ile benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Böylece Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin orijinal formunun İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce geri çevirisi yapıldıktan sonra Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin Türkçe versiyonu hazırlanmıştır.

İçerik/kapsam geçerliğinde "test maddeleri ölçülmek istenen davranışı yeterince yansıtıyor mu?" sorusunun cevabı aranır. Burada her bir maddenin tanımlanmış davranışları ölçmede yeterli veya uygun bir soru olup olmadığına bakılır. Kapsam geçerliğini incelemede uzman görüşüne başvurulmaktadır (Büyüköztürk ve ark. 2010). Çeviri ve geri-çevirisi tamamlanmış olan Türkçe form kapsam geçerliliği için Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği alanında uzman 6 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Bu çalışmada İçerik ve Kapsam Geçerliliği'ni değerlendirmek üzere hazırlanan madde havuzu konu ile ilgili 6 uzmanın görüşüne sunularak maddelerin amaca uygunluğu, anlaşılabilirliği ve önem derecesini belirlemeye yönelik

değerlendirmeleri alınmıştır. Uzman sayısının üçten az olmaması önerilmekle birlikte, 10'dan fazlasının gereksiz olduğu bildirilmektedir (Gözüm ve Aksayan 2003).

Ölçekteki ifadelerin uygunluğunu değerlendirmeleri için uzmanlardan 1 ile 4 arasında (1 = uygun değil, 2 = maddenin uygun şekilde getirilmesi gerek, 3 = uygun, ancak ufak değişiklikler gerekiyor ve 4 = çok uygun) derecelendirme yapmaları istenmiştir. En düşük ortalamaya sahip maddeler 3.17 ortalamaya sahip iken en yüksek ortalamaya sahip olan maddeler 4.00 ortalama puana sahiptir. Uzmanlardan ölçekteki ifadelerin uygunluğunu hem madde hem de toplam ölçek boyutunda değerlendirmeleri istenmiştir. Yapılan değerlendirmede toplam ölçeğin yaklaşık %80'inin 3 ve 4 puan alması (kabul edilebilir olması) hedeflenir. Ancak %80 sınırının belirlenmesinde uzman sayısı önemli bir kriterdir (Gözüm ve Aksayan 2003).

Çalışmada uzmanların ölçek maddelerine ilişkin verdiği puanlar 1 ile 4 arasında değişmektedir fakat puan ortalaması olarak baktığımızda 3 ve 4 puan ortalamasına sahip olanlar ölçeğin tamamını oluşturmaktadır. Ortalaması 2 puanın altında madde olmadığı için ölçekten uzman görüşü doğrultusunda çıkarılan madde olmamıştır. Uzmanların puan ortalamalarının yanı sıra maddelerin ifade şekli ve içeriği konusundaki önerileri de değerlendirilmiştir. Alınan geri bildirimler doğrultusunda maddeler tekrar gözden geçirilerek bazı ifadeler değiştirilmiştir. Değiştirilen ifadeler Form Ek-1'de verilmiştir. Ayrıca ölçeğin Pilot uygulaması on beş gebeye uygulanmış ve olumsuz geri bildirim olmadığı için ölçekte pilot uygulama kapsamında değişikliğe gidilmemiştir. Pilot uygulama verileri araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Böylece ölçeğe son şekli verilmiş ve Form Ek-2'de gösterilmiştir.

Yapı Geçerliliği

Bir ölçeğin ve ondan elde edilen puanın gerçekte ne anlama geldiğini araştırma sürecidir. Bu süreç, ölçeğin ölçtüğü faktörler incelenerek ya da geçerliliği araştırılan ölçeğin diğer ölçek ve ölçülerle olan ilişkisini araştırarak gerçekleştirilir. Her defasında ölçekle ilgili yeni bir parça bilgi elde edilerek, yığılmalı bir şekilde ölçeğin yapısı ve puanın anlamı hakkında bilgi elde edilir (Gözüm ve Aksayan 2003). Bir ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek üzere en fazla kullanılan iki yaklaşım; bilinen gruplar ile karşılaştırma ve faktör (etmen) analizidir (Karasar 1995). Bir ölçeğin başka bir dile uyarlanması sonucu o ölçeğin faktör yapısının esasen çok fazla değişmemiş olması beklenir. Faktör analizi SPSS paket programlarında doğrudan yapılabileceği gibi, korelasyon analizi ile de ölçeğin faktör yapısı hakkında bir sonuca varılabilir (Gözüm ve Aksayan 2003).

Yapı geçerliliği ölçme aracı ile ölçülmeye çalışılan teorik psikososyal yapı ile ne kadar korelasyon gösterdiği ile ilgilidir. Araştırmada yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yöntemine başvurulmuştur. Faktör analizi ile; ki kare istatistiği gözlenen değişkenlerin kovaryans yapıları ile modelin uygunluk gösterdiğine ilişkin hipotezi test eden bir tekniktir. Diğer anlatım ile Ki-kare testi, "Gözlenen kovaryans matrisi ile faktör kovaryans matrisi arasında fark yoktur" hipotezini test eder (Özdamar 2004).

Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun 0.50 ve

daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu 0.869, Bartlett küresellik testi ise ($p < 0.01$) anlamlı bulunmuştur. Değişkenler arasında yüksek düzeyde korelasyonlar bulunmaktadır ve veri seti faktör analizi için uygundur. Sonrasında ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Analizler sonucunda modellere ilişkin uyum indeksleri Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’de modellere ilişkin verilen değerler model üzerinde herhangi bir modifikasyon yapılmadan elde edilen ham değerlerdir. Ki-kare istatistiği uyum eksikliği olarak belirtilir. Buna bağlı olarak küçük test istatistiği modelin gözlemsel yapıya uygun olduğunu, büyük istatistik değeri ise modelin gözlemsel yapıya uygun olmadığını yani modelin gözlenen yapıyı yeterince açıklamadığını gösterir. Ancak ki-kare istatistiği toplamalı bir istatistik olduğundan değişken sayısı arttıkça yüksek çıkacağından Ki-kare/ serbestlik derecesinden yararlanır. Bu değer 5 değerinden küçük ise modelin uyum iyiliğine sahip olduğu, 3 değerinden daha küçük ise modelin çok iyi bir uyuma sahip olduğu kabul edilir (Byrne ve ark. 2000). Bu çalışmada Ki-kare / serbestlik derece işlemi sonuçları, memnuniyet için, 3,842 beklenti için ise; 2,18 çıkmıştır (Tablo 1). Bu nedenle modeller gözlenen yapıya uygundur. Uyum iyiliği indeksleri genellikle model tarafından açıklanan varyans ve kovaryans miktarının bir ölçümüdür. Çoklu regresyonda hesaplanan belirtme katsayısı R^2 gibi yorumlanabilirler. Uyum iyiliği indekslerinin değeri 1’e ne kadar yaklaşırsa modelin veriye o kadar uyumlu olduğu söylenebilir. Uyum iyiliği indeksleri için 0.90 - 0.95 kabul edilebilir ve 0.95 üzerinde olması ise yüksek bir uyumu gösterir (Byrne ve ark. 2000).

Tablo 1. Uyum İndeksi Test Sonuçları

	Memnuniyet	Beklenti
Ki kare / SD	3,842	2,18
GFI	0,862	0,813
AGFI	0,778	0,667
CFI	0,963	0,947
NFI	0,9	0,9
RMSA	0,063	0,051

Güvenilirlik Çalışması

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla iç tutarlılık Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı ve madde-toplam puan analizi için korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Güvenilirlik; ölçeğin standardize olabilmesi ve sonrasında uygun bilgiler üretme yeteneğine sahip olması için ölçüm değerlerinin kararlılığının bir göstergesidir. Bir aracın her ölçümde birbirine yakın sonuçlar vermesidir (Ercan ve Kan 2004).

İç tutarlılık

İç tutarlılık güvenilirliğini sınamada çözümlene yöntemleri başlıca dört tanedir;

- Bölünmüş ölçek çözümlenmeleri
- Alfa katsayısı
- Kuder Richardson 20, 21 çözümlenmeleri
- Madde toplam ölçek çözümlenmesi (Erefe 2004).

Ölçek geliştirme ve kültürel uyarlama çalışmalarında güvenilirliğin saptanmasında kullanılan yöntemlerden biri olan iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach α katsayısı ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının ölçüsüdür. Ölçeğin alfa katsayısı ne kadar yüksek olursa bir ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini yordayan maddelerden oluştuğu varsayılır (Gözüm ve Aksayan 2003). Bu çalışmada ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach α güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan istatistiklere göre; beklenti ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak hesaplanmıştır ve memnuniyet ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin Cronbach α 0.80'in üzerinde olması maddelerin birbiri içerisinde tutarlı olduğunun ve ölçeğin iç tutarlılığının iyi olduğunun göstergesidir.

Orijinal ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı ise beklenti için 0.72 memnuniyet için 0.94 olarak bulunmuştur (Omar ve ark. 2001). Araştırmaların sonuçları birbirini destekler niteliktedir. Ancak kültürel farklılıklardan dolayı Cronbach α değerleri değişebilmektedir. Bu çalışmada kullanılan ölçeğin madde-toplam korelasyon analizi sonucuna göre beklenti maddeleri ile tüm beklenti puanı arasında ve memnuniyet maddeleri ile tüm memnuniyet puanı arasında da istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Madde-Toplam Puan Korelasyonu Analizi

Maddeler	Madde-toplam Korelasyonları	p
Beklenti 1	.642**	.000
Beklenti 2	.652**	.000
Beklenti 3	.834**	.000
Beklenti 4	.589**	.000
Beklenti 5	.818**	.000
Beklenti 6	.832**	.000
Beklenti 7	.773**	.000
Beklenti 8	.795**	.000
Beklenti 9	.760**	.000
Beklenti 10	.756**	.000
Beklenti 11	.393**	.000
Beklenti 12	.248**	.001
Memnuniyet 1	.466**	.000
Memnuniyet 2	.719**	.000
Memnuniyet 3	.651**	.000
Memnuniyet 4	.749**	.000
Memnuniyet 5	.473**	.000
Memnuniyet 6	.348**	.000
Memnuniyet 7	.710**	.000
Memnuniyet 8	.735**	.000
Memnuniyet 9	.824**	.000

Memnuniyet 10	.731**	.000
Memnuniyet 11	.709**	.000
Memnuniyet 12	.796**	.000
Memnuniyet 13	.775**	.000
Memnuniyet 14	.827**	.000
Memnuniyet 15	.793**	.000
Memnuniyet 16	.787**	.000
Memnuniyet 17	.770**	.000
Memnuniyet 18	.771**	.000
Memnuniyet 19	.778**	.000
Memnuniyet 20	.392**	.000
Memnuniyet 21	.405**	.000
Memnuniyet 22	.587**	.000
Memnuniyet 23	.515**	.000
Memnuniyet 24	.734**	.000
Memnuniyet 25	.770**	.000
Memnuniyet 26	.770**	.000
Memnuniyet 27	.777**	.000
Memnuniyet 28	.497**	.000
Memnuniyet 29	.766**	.000

---

*p <0.01

Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin her bir maddesinin madde toplam puan korelasyonu analizi Tablo 2'de verilmiştir. Yapılan madde – toplam korelasyon analizi sonucuna göre beklenti maddeleri ile tüm beklenti puanı arasında ve memnuniyet maddeleri ile tüm memnuniyet puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ölçekteki en düşük madde-toplam puan korelasyonuna sahip olan madde, 0.24 ile madde 12 (Diyetisyenin doğum öncesi bakımın bir parçası olmasını beklerim)'dir. Ölçekteki en yüksek madde-toplam puan korelasyonuna sahip olan madde ise 0.83 ile madde 3 (Doğum öncesi ziyaretlerimin, kilo ölçümü ve bebeğin kalp sesi kontrolünden daha fazlasını içermesini beklerim)'dir.

Madde Toplam Ölçek Çözümlemesi Test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde-toplam puan korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve testin iç tutarlığının yüksek olduğunu gösterir. Likert tipi derecelendirme ölçeklerinin kullanıldığı bir testte madde-toplam korelasyonu, Pearson korelasyon katsayı ile hesaplanır. Madde-test korelasyonu, maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından ne derece ayırt ettiğini yorumlamak amacıyla da kullanılır ve madde ayırt edicilik indeksi adını alır. Madde-toplam korelasyonunu yorumlamada, istatistiksel anlamlılık ölçütü olarak alınabilir (Büyüköztürk ve ark. 2010).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, geçerlilik ve güvenilirliği test edilen Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği'nin gebe kadınların doğum öncesi bakıma ilişkin memnuniyet ve beklentileri üzerine değerlendirmek üzere kullanılabilir.

Türk kültürüne ve günümüz uygulamalarına uygun, geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi yüksek bir araçtır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun daha büyük örneklem grubuna uygulanması ve değişmezliğinin araştırılması, memnuniyete ve beklentilere etki eden diğer faktörlerin belirlenmesi için farklı anket formlarıyla birlikte uygulanması önerilebilir. Ayrıca memnuniyet ve beklentileri etkilediği tespit edilen faktörler ve bu faktörlerin ne şekilde etkilediği konusunda gebelere profesyonel bakım veren personelin bilgilendirilmesi yararlı olabilir.

KAYNAKLAR

- Aksayan S, Gözüm S. Kültürler Arası Ölçek Uyarlama İçin Rehber I: Ölçek Uyarlama Aşamaları ve Dil Uyarlaması. *Hemşirelik Araştırma Dergisi* 2002; 4 (1): 9-14.
- Armour K. Antepartum Maternal-Fetal Assessment Using Surveillance to Improve Maternal and Fetal Outcomes. *Lifelines* 2004; 8 (3): 232-240.
- Beydağ K, Mete S. Prenatal Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 11(1): 16-24.
- Bozkurt Ş. Normal Doğumda ve Sezaryen Doğumda Anne Memnuniyetinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2013.
- Büyükoztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖA ve ark. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi; 2010.
- Byrne DL, Asmussen T, Freeman JH. Descriptive Terms for Women Attending Antenatal Clinics: Mother Knows Best? *British Journal of Obstetrics and Gynecology* 2000; 107: 1233-1236.
- Deniz KZ. Psikolojik Ölçme Aracı Uyarlama. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 2007; 40(1): 1-16.
- Ercan İ, Kan İ. Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik. *U.Ü.T.F.* 2004; 30 (3): 211-216.
- Erefe İ. Veri Toplama Araçlarının Niteliği. İçinde: *Hemşirelik Araştırma İlke, Süreç ve Yöntemleri*. Erefe İ. Ed. 3. Baskı, Ankara: Odak Ofset; 2004
- Gözüm S, Aksayan S. Kültürler Arası Ölçek Uyarlama İçin Rehber II: Psikometrik Özellikler ve Kültürler Arası Karşılaştırma. *Hemşirelik Araştırma Dergisi* 2003; 1: 3-14.
- Güleç D, Sevil Ü. Gebelik İnterhepatik Kolestazi ve Hemşirelik Bakımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2013; 29 (2) : 95-103.
- Güler Ç, Azak M. Doğum, Aile Planlaması, Jinekoloji Hemşireliği. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.1995.
- Güngör İ. Doğumda Anne Memnuniyetini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2009.
- Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramları, İlkeleri Teknikler*.7.Baskı. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd; 1995; 25-100.
- Körükçü H. Wijma Doğum Beklentisi / Deneyimi Ölçeği A Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2009.
- Omar AM, Schiffman RF, Bingham CR. Development and Testing of the Patient Expectations and Satisfaction With Prenatal Care Instrument. *Res Nurs Health* 2001; 24: 218-229.
- Öner N. Kültürlerarası Ölçek Uyarlamasında Bir Yöntembilim Modeli, *Psikoloji Dergisi* IV. Ulusal Psikoloji Kongresi Özel Sayısı 1997; 6 (2): 80-82.

Özvarış Ş B, Akın A. Türkiyede Doğum Öncesi Bakım Hizmetlerinden Yararlanma Erişim Adresi: http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/turkiyede_dogum_onesi.pdf Erişim Tarihi: 23.01.2017

Özdamar K. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. 5. Baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi; 2004.

Preacher KJ, MacCallum RC. Exploratory Factor Analysis in Behavior Genetics Research: Factor Recovery with Smallsample Size. Behav Genet 2002; 32 (2): 153-161.

Tayşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. 5. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Evi; 2014; 33-172.

Form Ek-1. Uzman Görüşü Doğrultusunda Değiştirilen İfadeler

“Doğum öncesi ziyaretlerimin, kilo ölçümü ve bebeğin kalp kontrolünden daha fazlasını içermesini bekledim” cümlesi “Doğum öncesi ziyaretlerimin, kilo ölçümü ve bebeğin kalp sesi kontrolünden daha fazlasını içermesini bekledim” olarak değiştirilmiştir.
“Bebeğimin doğumunda düzenli olarak görebileceğim sağlık personelinin olmasını bekledim” cümlesi “Düzenli olarak gördüğüm sağlık personelinin bebeğimin doğumunda da olmasını bekledim” olarak değiştirilmiştir.
“Sağlık personelimin fiziksel sağlığımın yanı sıra psikolojik olarak nasıl hissettiğimle ilgilenmesini bekledim” cümlesi “Sağlık personelimin fiziksel sağlığımın yanı sıra ruhsal olarak nasıl hissettiğimle ilgilenmesini bekledim” olarak değiştirilmiştir.
“Problemlerimi dinleyecek birisinin olmasını bekledim” cümlesi “Problemlerimi dinleyecek bir sağlık personelinin olmasını bekledim” olarak değiştirilmiştir.
“Sağlık ocağı/hastane personeline bir sorunumdan bahsettiğimde sorunumla ilgili yönlendirilmeyi bekledim” cümlesi “Hastane personeline bir sorunumdan bahsettiğimde sorunumla ilgili yönlendirilmeyi bekledim” olarak değiştirilmiştir.
“Sosyal hizmet görevlisinin doğum öncesi bakımın parçası olmasını bekledim” cümlesi “Sosyal hizmet uzmanının doğum öncesi bakımın parçası olmasını bekledim” olarak değiştirilmiştir.
“Doğum öncesi bakım üyesi olarak aile sağlığı hemşiresinin hizmetinden memnunum” cümlesi “Doğum öncesi bakım üyesi olarak hemşirenin hizmetinden memnunum” olarak değiştirilmiştir.
“Doğum için sağlık personelimin beni hazırlama şeklinden memnunum” cümlesi “Doğuma yönelik olarak sağlık personelimin beni hazırlama yönteminden memnunum” olarak değiştirilmiştir.
“Sağlık personelimin zamanını boşa harcamadığımı hissettirme şeklinden memnunum” cümlesi “Sağlık personelimin benimle geçirdiği zamanını boşa harcamadığımı hissettirme şeklinden memnunum” olarak değiştirilmiştir.

“Personelin benim genel kişisel durumumla ilgili ilgilenme açıklama yapma şeklinden memnunum” cümlesi “Personelin benim genel kişisel durumumla ilgili ilgilenme ve bana açıklama yapma şeklinden memnunum” olarak değiştirilmiştir.

Form Ek- 2. Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği

Doğum Öncesi Bakım Memnuniyeti ve Hasta Beklentileri Ölçeği					
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Beklentiler $\pm$ bekledim:					
Tam bakım					
1. İlk doğum öncesi ziyaretim için daha erken görülmeyi	1	2	3	4	5
2. Doğum öncesi ziyaretlerimin uzun sürmesini	1	2	3	4	5
3. Doğum öncesi ziyaretlerimin, kilo ölçümü ve bebeğin kalp sesi kontrolünden daha fazlasını içermesini	1	2	3	4	5
4. Doğum öncesi ziyaretlerim sırasında çok soru sormama gerek kalmadan bilgi almayı	1	2	3	4	5
Bakımı verenin sürekliliği					
5. Doğum öncesi ziyaretlerimde düzenli olarak görebileceğim sağlık personelinin olmasını	1	2	3	4	5
6. Düzenli olarak gördüğüm sağlık personelinin bebeğimin doğumunda da olmasını	1	2	3	4	5
Kişiselleştirilmiş bakım					
7. Sağlık personelimin fiziksel sağlığımın yanı sıra ruhsal olarak nasıl hissettiğimle ilgilenmesini	1	2	3	4	5
8. Sağlık personelimin fiziksel muayene sırasında kibar olmasını	1	2	3	4	5
9. Problemlerimi dinleyecek bir sağlık personelinin olmasını	1	2	3	4	5
10. Hastane personeline bir sorunumdan bahsettiğimde sorunumla ilgili yönlendirilmeyi	1	2	3	4	5
Diğer Hizmetler					
11. Sosyal hizmet uzmanının doğum öncesi bakımın parçası olmasını	1	2	3	4	5
12. Diyetisyenin doğum öncesi bakımın bir parçası olmasını	1	2	3	4	5
Memnuniyet $\pm$ memnunum:					

Bilgi					
13. Doğum öncesi bakım üyesi olarak hemşirenin hizmetinden	1	2	3	4	5
14. Doğum öncesi ziyaretim sırasında sağlık personelim bana verdiği bilgilerden	1	2	3	4	5
15. Tıbbi işlemlerle ilgili sağlık personelim bana verdiği bilgilerden	1	2	3	4	5
16. Gebeliğimin seyri hakkında sağlık personelim bana verdiği bilgilerden	1	2	3	4	5
17. Doğum öncesi ziyaretlerim sırasında sağlık personelimle farklı konular hakkında konuşmaktan	1	2	3	4	5
18. Anne olmakla ilgili beklentilerim konusunda sağlık personelim bana verdiği bilgilerden	1	2	3	4	5
19. Doğum için sağlık personelim beni hazırlama şeklinden	1	2	3	4	5
Sağlık personeli bakımı					
20. Sağlık personelim bana davranış biçiminden	1	2	3	4	5
21. Sağlık personelimden gördüğüm saygıdan	1	2	3	4	5
22. Sağlık personelimden aldığım bakımın kalitesinden	1	2	3	4	5
23. Sağlık personelim benimle geçirdiği zamanını boşa harcamadığını hissettirme şeklinden	1	2	3	4	5
24. Çekinmeden soru sorabilmekten	1	2	3	4	5
25. Her doğum öncesi ziyarete gidişimde sağlıklı ilgili öykümü tekrar anlatmak zorunda kalmayışımdan	1	2	3	4	5
Personel ilgisi					
26. Personelin benim genel kişisel durumumla ilgili ilgilenme ve bana açıklama yapma şeklinden	1	2	3	4	5
27. Personelin benimle ilgili konularda konuşarak geçirdiği zamandan memnunum	1	2	3	4	5
28. Personelin bana davranış şeklinden	1	2	3	4	5
29. Bu hamileliğimde problemim olmamasına rağmen personelin bana ayırdığı zamandan	1	2	3	4	5
30. Personelin bana göstermiş olduğu ilgi ve alakadan	1	2	3	4	5
31. Personelin bütün tıbbi problemlerimle ilgilenme şeklinden	1	2	3	4	5
Sistem Özellikleri					
32. Sağlık personelim ile görüşebilmek için bekleme süremden	1	2	3	4	5
33. Sağlık ocağı/hastanede geçirdiğim toplam süreden	1	2	3	4	5
34. Sağlık ocağı/hastanenin otopark olanaklarından	1	2	3	4	5
35. Sağlık ocağı/hastanenin bekleme odası olanaklarından	1	2	3	4	5
36. Sağlık ocağı/hastanenin muayene odasından	1	2	3	4	5

37. Doğum öncesi ziyaretlerimi kendime uygun bir zamanda planlayabilmemden	1	2	3	4	5
38. Doğum öncesi ziyaretlerimi tekrar planlayabilme kolaylığından	1	2	3	4	5
39. Hamileliğin başında (yani dördüncü aydan önce) doğum öncesi bakım alabilmenin kolaylığından	1	2	3	4	5
40. Tavsiye edilen tüm testleri yaptırabilmekten	1	2	3	4	5
41. İlk altı, yedi ayda yaptığım doğum öncesi ziyaretlerin sayısından	1	2	3	4	5